

Karanko ja Kangas

23.10.2023

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO AIHEISTA HE 41/2023 VP
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2024

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa Hallinto- ja turvallisuusjaostolle. Pyyntönnne mukaisesti lausumme otsikon asioista teemalla puolustusministeriön hallinnonala. Koska myös sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalojen määrärahat ja niiden käyttökohteet koskevat läheisesti PIA:n jäsenistöä esitämme lausuntomme lyhyesti myös niistä.

Puolustusministeriön hallinnonala

Yleistä

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä 6,2 miljardia euroa. Puolustusmateriaalihankintoihin kohdennetaan noin 1,5 miljardia euroa, joka sisältää 259 miljoonaa euroa Ukrainalle luovutettujen suorituskykyjen korvaamiseen. Sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämä puolustusmateriaalihankintojen korotus on vuonna 2024 suunnitellusti noin 323 miljoonaa euroa alhaisempi kuin vuonna 2023. Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry pitää tärkeänä, että puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitys hyväksytään esitetyllä tasolla.

Toimintaympäristön kuvauksessa todetaan Euroopan ja Suomen turvallisuustilanteen olevan vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Olisimme kaivanneet kuvaukseen myös näkemystä läntisen arvoyhteisön ponnisteluista Ukrainan tukemiseksi sekä maiden puolustuskykyjen kehittämisestä uudessa turvallisuustilanteessa. Tällä on suuria vaikutuksia mm. markkinoiden toimintaan ja siten myös Suomen puolustuksen kehittämiseen.

Korostamme, että varautuminen, valmius sekä uusien teknologioiden hyödyntäminen korostuvat myös puolustusvoimia tukevassa suomalaisessa teollisuudessa. Yritykset ovat kehittäneet ja kehittävät kykyjään ja valmiuttaan jatkuvasti, jotta ne suoriutuvat niille määritellyistä tehtävistä kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämän tulisi näkyä myös hallinnonalan hanke- ja hankintatoiminnassa. Huomautamme, että mm. Valtioneuvoston kanslian toimintaympäristön kuvauksessa todetaan: *"Turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökulmat huomioidaan aiempaa selkeämmin kaikilla yhteiskuntapolitiikan osa-alueilla."*

Karanko ja Kangas

23.10.2023

Henkilötyövuosien kohdentaminen

Venäjän hyökkäyssota on nostanut puolustustarvikkeiden kysyntää ja markkinat ovat ylikuumentuneessa häiriötilassa, jossa toimitusajat ovat pitkiä. Ukraina-annetun materiaalin korvaaminen edellyttää runsaasti uushankintoja.

Talousarvioesityksen mukaan puolustusta kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön kasvaneiden vaatimusten mukaisesti. Tämä edellyttää myös kykyä hankintojen oikea-aikaiseen ja ripeäänkin toteuttamiseen sekä uusia tapoja toimia ja hankkia materiaalia. Puolustusvoimien Logistiikkalaitoksen esikunnan hankintatoimen tulee kyetä vastaamaan lisääntyneeseen ja muuttuneeseen hankintatarpeeseen ja -tilanteeseen. Tehtävän edellyttämät henkilöresurssit on varmistettava.

Teknologinen ja teollinen kansainvälinen puolustusmateriaaliyhteistyö lisääntyy jatkuvasti. Suomessa toimiva puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuus pyrkii yhä vahvemmin verkottumaan kansainvälisesti sekä kasvattamaan vientiään. EU:n tutkimus- ja kehitysohjelma EDF sekä Naton aloitteet kuten DIANA ja NIF (NATO Innovation Fund) edellyttävät hallinnon tukea ja riittäviä henkilöresursseja.

Puolustusministeriön hallinnonalan henkilömäärä laskee noin 250:lla edellisvuodesta, mutta sitä nostetaan lähivuosina noin 500 henkilötyövuodella. On ensiarvoisen tärkeää, että puolustusvoimien hankintatoimintaan sekä kansainväliseen materiaaliyhteistyöhön ja teollisuuden kansainvälistymisponnisteluiden tukeen osoitetaan lisää henkilöstöä. Tämä on mahdollista tehdä talousarvioesityksen sisällä. Näkemyksemme mukaan pienellä noin 2 + 2 (puolustusministeriö ja Puolustusvoimat) henkilötyövuoden lisäyksellä mahdollistettaisiin vahvempi tuki teollisuudelle ja sitä kautta merkittävääkin vientitulojen kasvua. Näemme lisäresurssit edellytyksenä sille, että talousarvioesityksessä asetetut tulostavoitteet puolustusvoimien materiaaliselle kehittämiselle, kansainväliselle puolustusmateriaaliyhteistyölle sekä vienninedistämiseksi toteutuisivat.

Puolustusvoimien tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) rahoituksen tärkeys

Suomella on pitkä perinne hankkia ulkomailla kehitettyjä puolustusjärjestelmiä oman kehitystyön sijaan. Uusi turvallisuustilanne ja teknologinen kehitys haastavat tätä. Puolustuskyvyn kehittäminen edellyttää yhä vahvempaa teknologioiden tuntemusta ja ymmärrystä sekä kansallista osaamis pohjaa. Tämä on nostettu hyvin esille mm. Puolustusselonteossa. Kansainvälinen TKI-yhteistyö edellyttää myös omaa rahoitusta yhteishankkeille. Puolustushallinnon määrärahat TKI-toimintaan ovat edelleenkin riittämättömät sekä kansalliseen että kansainväliseen TKI-toimintaan.

Puolustusteollisuudelle kansainväliset TKI-instrumentit ovat erittäin tärkeitä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisessä, ja monelta osin täysin välttämättömiä. Kansainväliset yhteistyöprojektit mahdollistavat osaltaan tutkimuksen ja tuotekehityksen rahoitusta, mutta ennen kaikkea ne synnyttävät laaja-alaista ja pitkäaikaista puolustusteollisuuden sisäistä verkostoitumista.

Karanko ja Kangas

23.10.2023

On nähtävissä, että toimijaverkostot kehittyvät TKI-hankkeiden myötä edustamiensa teknologioiden edelläkävijöiksi ja tätä kautta myös ovat vahvoilla, kun esimerkiksi eurooppalaisia puolustuksen (suora-) hankintoja myöhemmin tehdään. Yrityksiltä tehtyjen kyselyiden perusteella verkostoituminen on nähty usein olennaisimmaksi nopean aikavälin hyödyksi, joka synnyttää liiketoimintaa myös itse projektia koskevan yhteistyön ulkopuolella muissa hankkeissa. Puolustustoimialalla, ja erityisesti pienen maan näkökulmasta, verkostoituminen näissä hankkeissa on kriittisen tärkeää kohti teollisuuden vientivetoista kasvua.

Riittävä TKI- rahoitus mahdollistaa alan toimijoiden kilpailukyvyn ja kansainvälisen verkostoitumisen. Pääsy yhteiseurooppalaisiin projekteihin merkitsee pääsyä eurooppalaisille markkinoille ja arvoketjuihin sekä tuottaa keskinäisriippuvuuden myötä vahvempaa huoltovarmuutta.

TKI-toiminnan resurssien riittävyys korostuu EU:n ja Naton tutkimus- ja suorituskäyryhankkeissa, joissa lähtökohtaisesti vaaditaan kansallista osarahoitusta. Suomalainen teollisuus on osallistunut aktiivisesti Euroopan puolustusrahaston (EDF) hankkeisiin, mutta haasteeksi on noussut puolustushallinnon henkilöstöresurssien sekä TKI-määrärahojen niukkuus.

Talousarvioesityksen mukaisesti puolustusministeriön hallinnonalan TKI-määrärahat ovat:

- puolustusministeriön toimintamenot (27.01.01) arviolta 1,1 milj. euroa
- puolustusvoimien toimintamenot (27.10.01) arviolta 36,1 milj. euroa
- puolustusmateriaalihankinnat (27.10.18) arviolta 10,3 milj. euroa

TKI-toiminnan määrärahat ovat siten alle prosentin (0,77 %) koko hallinnonalan määrärahoista ja 3,17 % puolustusmateriaalihankintojen määrärahasta. Talousarvioesityksestä ei käy ilmi, onko kyse projektirahoituksesta vai sisältyykö määrärahoihin puolustushallinnon oman TKI-toiminnan kulut. Niin ikään ei käy ilmi, onko osa määrärahoista korvamerkitty kansainväliselle TKI-yhteistyölle. Käsityksemme mukaan em. määrärahat sisältävät projektirahoitusta alle 10 miljoonan euron arvosta.

Jo noin 40 milj. euron TKI-projektirahoituksella kyettäisiin lisäämään merkittävästi puolustuskykyjen kehittämiseen tähtäävää TKI-toimintaa ja suomalaisten toimijoiden osaamispääomaa. Lisäksi tarvitaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan rahoitusta projekteille, jotka eivät ole Puolustusvoimien suorituskäyryjen kehittämisen ytimessä. Näitä ovat lähinnä osa kansainvälisistä TKI-hankkeista.

Puolustushallinnon TKI-projektirahoitukseen (ei siis puolustusvoimien omiin toimintamenoihin) tulee ohjata noin 40 milj. euroa vuosittain ja toiminnan vaativan pitkäjänteisyyden ja kansainvälisen yhteistyön takia sille tulisi korvamerkitä riittävä rahoitus. Tämä ohjaus on mahdollista tehdä nykyisen talousarvioesityksen sisällä.

Karanko ja Kangas

23.10.2023

Teollisuuden vientiedellytysten tukeminen

Puolustusvoimien toimintamenomomentin perusteluissa huomioidaan teollisuuden viennin ja kansainvälistymisen edistäminen. Nämä menokohdilta vaatimattomat toimenpiteet ovat elintärkeitä suomalaiselle alan teollisuudelle. Toiminta tukee myös sotilaallista huoltovarmuutta vahvasti. Jotta Suomessa toimiva puolustusteollisuus kykenee tukemaan puolustusvoimia, tulee sillä olla asiakkaita myös muualla.

Hyvästä vientiyhteistyöstämme huolimatta jääme kuitenkin jälkeen kilpailijamaistamme. Esimerkiksi muut pohjoismaat investoivat teollisuuden vientitukeen huomattavasti enemmän ja siihen osallistuvat myös muut hallinnonalat.

Muuttuneessa turvallisuustilanteessa myös puolustusmarkkinat ovat muutoksessa. Tämä edellyttää myös Suomelta uusia toimintatapoja ja niiden kehittämistä, esimerkkinä valtioiden välinen G2G-kauppatapa. Näemmekin tärkeäksi, että toimintaan kohdistetaan lisähenkilöstöresursseja yllä esitetyn mukaisesti.

Puolustusmateriaalihankinnat (27.10.18)

Talousarvioesitys sisältää puolustusmateriaalihankintoihin 1,523 miljardin euron määrärahan, joka käytetään pääosin puolustuskyvyn materiaalliseen vahvistamiseen.

Kuten edellä on mainittu, suomalainen puolustusteollisuus on varautunut tukemaan puolustusvoimia kaikissa turvallisuustilanteissa ja teollisuuden tuotteet ja kyvykkyydet ovat osa puolustuskykyämme. Useissa eri päätöksissä ja strategioissa viitataan kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin suorituskyyhiin ja niitä tukeviin teknologioihin. Näitä ovat mm. Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan turvaamisesta (2016) Huoltovarmuusselonteko (2022), puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia (2023) sekä Valtioneuvoston huoltovarmuuspäätös (2018). Näiden mukaisesti kriittisten alueiden hankinnat tulisi suunnata kotimaahan. Vain näin voidaan turvata sotilaallinen huoltovarmuus ja kotimaassa tarvittava osaaminen.

Jos talousarvioesityksessä esitettyjen kehittämisohjelmien hankintoja ohjattaisiin kotimaahan tehtyjen päätösten mukaisesti, näemme suomalaiselle teollisuudelle mahdollisuuksia ennen kaikkea:

- johtamisen, - tiedustelun ja valvonnan hankkeissa,
- kyberpuolustuksen ja elektronisen tiedustelun kehittämisessä,
- taistelijan järjestelmissä,
- ampumatarvikkeiden hankinnoissa,
- maavoimien liikkuvuuden hankkeissa,
- pioneeri- ja suojeluvälineiden kehittämisessä,
- meripuolustuksen kehittämisohjelmassa,
- Ukraina luovutetun suorituskyyvyn korvaamisessa,
- avaruustilannekuvan luomisessa sekä
- eri järjestelmien integraatiossa ja elinkaaren aikaisessa ylläpidossa.

Karanko ja Kangas

23.10.2023

Monitoimihävittäjien hankinta (27.10.19)

Hävittäjähankeeseen kuuluva teollinen yhteistyö on suuri mahdollisuus suomalaiselle teknologiateollisuudelle. Teollisella yhteistyöllä voidaan kehittää osaamisen huoltovarmuutta ja Suomen puolustuskykyä. Teollisen yhteistyön projekteilla voidaan parhaimmillaan edistää yritysten uudistumista, luoda uutta liiketoimintaa sekä edistää verkostoitumista myös kansainvälisiin arvoketjuihin.

Suoralla teollisella yhteistyöllä tuetaan hankittavaa suorituskkyä koko sen elinkaaren ajan. Puolustusvoimien strategiset kumppanit ja niiden verkostot ovat ensisijaisia suoran teollisen yhteistyö projektien suorittajina. Epäsuoralla teollisella yhteistyöllä kehitetään mm. puolustusjärjestelmän muita osa-alueita.

On ensiarvoisen tärkeää, että teollisen yhteistyön projektit ovat laadukkaita ja täyttävät niille asetetut vaatimukset. Puolustushallinnon tulee tukea suomalaisia yrityksiä teollisessa yhteistyössä sekä varmistaa projektien vaikuttavuus. Kokonaisuuden tulee olla osa hävittäjähankeeseen tulostavoitteita.

Sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan
talousarvioesityksestä

Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön hallinnonalalla PIA:n jäsenyrityksiä kiinnostaa erityisesti eri turvallisuusviranomaisten hankinnat.

Poliisitoimen digitalisaation edistämisen osalta huolta herättää ICT-suorituskyvyn ylläpitoon ja modernisointiin kohdistuva määrärahojen pienentyminen. Vaikka tämä osittain selittyy vuoden 2023 määrärahoilla toteutetuista uusista käyttöön otetuista järjestelmistä, pidämme tärkeänä, että poliisitoimen valtavia digitalisaatiotarpeita ja niiden edellyttämiä tietojärjestelmiä ylläpidettäisiin ja kehitettäisiin pitkäjänteisesti, ja tähän varattaisiin riittävät määrärahat.

Nykyisessä ulkoisen turvallisuuden tilanteessa pidämme erittäin tärkeänä, että Rajavartiolaitoksen investointien taso toteutuu nyt esitetyllä tasolla. Rajavartiolaitoksen investointitarpeisiin tulee osoittaa määrärahat myös tulevina vuosina, jotta välttämättömiä rajaturvallisuuden investointeja voidaan toteuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Pidämme tärkeänä, että esitetty TKI-lain mukainen määrärahojen nosto Business Finlandin (BF) myöntövaltuuksiin toteutuu. Huomautamme kuitenkin, että käsityksemme mukaan esitettyyn BF:n T&K-rahoitukseen kohdistuu myös elvytysrahaston päättyviä eriä, joten nettomääräinen rahoituslisäys jäisi odotettua vaatimattomammaksi. Tämän vuoksi näemme riskinä, että myös yritysten T&K-menojen lisäys jää odotettua pienemmäksi. Vaarana on, että Suomen T&K-rahoitusta ei saada tavoitteen mukaiselle kasvu-uralle (tavoite 2024: >3,2 %/BKT).

Karanko ja Kangas

23.10.2023

Erityisen hyvänä pidämme, että määrärahoissa on nyt erikseen varauduttu EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen erillisellä määrärahalla (Business Finland momentti 32.20.50 ja VTT momentti 32.01.49). Nämä määrärahat kohdentuvat kuitenkin vain julkisen sektorin toimijoille. Korostamme, että vähintään yhtä merkittävää olisi kansallinen vastinrahoitus tukemaan myös yritysten osallistumista EU-hankkeisiin. Erityisesti Euroopan puolustusrahastossa sen erityisluonteen vuoksi tämä on kriittisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa suomalaisten yritysten pääsy täysipainoisesti mukaan puolustusrahaston hankkeisiin.

TKI-toiminnan merkittävyyden takia pidämme erityisen tärkeänä, että Business Finlandin toimintamenojen (32.01.05) selvitysosassa todettaisiin määrärahan sisältävän myös Euroopan puolustusrahaston hankkeiden kansallista vastinrahoitusta, jotta voidaan varmistaa suomalaisten yritysten pääsy täysipainoisesti mukaan puolustusrahaston hankkeisiin. Kyse on korkeintaan muutamista miljoonista eurosta, joten tämä voidaan toteuttaa talousarvioesityksen sisällä.

Yhteenvedonamme esitämme, että

1. puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitys hyväksytään esitetyllä tasolla.
2. Puolustusvoimien hankintatoimintaan sekä kansainväliseen materiaaliyhteistyöhön ja teollisuuden kansainvälistymisponnisteluiden tukeen osoitetaan lisää henkilöstöä. Tämä on mahdollista tehdä talousarvioesityksen sisällä.
3. puolustushallinnon TKI-projektirahoitukseen (ei siis puolustusvoimien omiin toimintamenoihin) ohjataan noin 40 milj. euroa vuosittain ja korvamerkitään riittävä rahoitus. Tämä on mahdollista tehdä talousarvioesityksen sisällä.
4. kriittisten alueiden hankinnat suunnataan kotimaahan.
5. puolustushallinto tukee suomalaisia yrityksiä hävittäjähankinnan teollisessa yhteistyössä sekä varmistaa projektien vaikuttavuuden. Kokonaisuus otetaan osaksi hävittäjähankkeen tulostavoitteita.
6. poliisitoimen digitalisaatiotarpeita ja niiden edellyttämiä tietojärjestelmiä ylläpidettäisiin ja kehitettäisiin pitkäjänteisesti, ja tähän varattaisiin riittävät määrärahat.
7. Rajavartiolaitoksen investointien taso toteutuu nyt esitetyllä tasolla.
8. esitetty TKI-lain mukainen määrärahojen nosto Business Finlandin myöntövaltuuksiin toteutuu.
9. Business Finlandin toimintamenojen (32.01.05) selvitysosassa todettaisiin määrärahan sisältävän myös Euroopan puolustusrahaston hankkeiden kansallista vastinrahoitusta. Tämä on mahdollista tehdä talousarvioesityksen sisällä.